

حاضرین: آقایان: دکتر ارزانی، دکتر صادقی پناه، دکتر رزاقی، دکتر انصاری، مهندس رستم خانی، مهندس یآوری، مهندس اردوخانی، مهندس طاهری، مهندس خادم، مهندس صفرزاده، مهندس والی، مهندس بهزاد و جناب آقایان علمدار و هداوند خانی (مرتعدار نمونه استان تهران). مهندس فیاض، دکتر علیرضا افتخاری و سرکار خانم مهندس رضایی.

غائبین: آقای مهندس اسکندری.

دستور جلسه:

چگونه بهره‌وری دام که اصلی‌ترین منبع درآمد عشایر بهره‌بردار از مراتع است، در جهت بهبود اقتصاد مرتعداران قابل افزایش دادن است.

بخشی از جامعه بهره‌بردار مرتع عشایر هستند، برای اقتصادی کردن دامداری در سیستم عشایری چگونه باید عمل کنیم؟ برخی از پیشنهادات ممکن است در مورد تمام جامعه عشایر قابل اجرا نباشد و درصدی از عشایر شرایط لازم را برای انجام پیشنهاد داشته باشند. چه بخشی از پیشنهادات توسط دولت و چه بخشی باید توسط مردم اجرایی شود؟

از دیدگاه تولی‌گری وزارت جهاد متولی تولید است، برای این وظیفه، مرکز اصلاح نژاد و بهبود تولیدات دامی برنامه‌ریزی می‌کند، پرواربندی به این بخش مربوط نمی‌شود. برنامه‌ریزی اجرایی نیازمند شناخت صحیح و کامل است. برای اینکه بتوانیم مرحله شناخت را تثبیت کنیم نرم افزار جامع اصلاح نژاد دام طراحی شده است. برای گله‌داران در سامانه‌های مرتعی، روستایی و مزرعه‌ای اطلاعات رادر نرم افزار وارد کنیم. پارامترها ذی‌مدخل در تولید: تولید مثل، درصد باروری درصد زایش، پارامترهای لاشه و زنده مانی است. برای اصلاح نژاد ۱۸ ایستگاه ۱۲ گوسفند و ۶ ایستگاه بز وجود دارد. ایجاد زنجیره‌های تولید و تشکلهای راه نجات گله داری است. اطلاعات موجود مبتنی بر سرشماری‌ها است، پارامترهای مربوط به تولید و درآمد گله دار در سالهای مختلف متفاوت است. روشهای گله داری در استانهای مختلف (گلستان، خوزستان) متفاوت است. مثال دو قلوژی همه جا متناسب با شرایط نیست. گله دارهای نمونه با میانگین تفاوت‌های زیادی دارند. باید در شرایط کنونی از اطلاعات موجود استفاده کرد. اکنون می‌دانیم بره گیری پائین است. تشکیل انجمن‌های نژادی برای گله‌های هدف می‌تواند بخشی از زنجیره تولید باشد.

بره‌ها باید به سیستم پروار وارد شوند و نباید به مرتع بروند. باید به سمت تولید بره بیشتر حرکت کرد. زیرا تولید پشم دیگر کارکرد اقتصادی خود را برای دامدار از دست داده است. صنعت فرش به سمت فرشهای ماشینی و استفاده از الیاف رفته، تقاضا برای پشم کاهش یافته، اگر دنبال تقاضا برای فرش هستیم باید به سمت اصلاح نژاد برای تولید پشم با کاربردهای بیشتر و ظریف تر برویم. ۷ دهم بره به ازای همیشه عدد مناسبی نیست باید این نقص را رفع کنیم. بره زایی خارج از فصل را باید توسعه داد، دام را باید با روشهایی آماده تولید مثل کنیم. برای کاهش قسر، تکنیکهایی وجود دارد و می‌توان باروری را افزایش داد. تعدادی از دامدارها باید تغییر معیشت بدهند زیرا مرتع آنها خوراکی برای دام ندارد.

واگذاری فعالیتهای سازمان جنگلهای مرتعداران در چارچوب ۲۰۰ فعالیتی که در سازمان تعریف شده است.

سازمان امور عشایر زنجیره تولید را آغاز کرده است. پیش‌بینی برای پروار ۵ میلیون بره و بزغاله صورت گرفته و بازار یابی آن هم در دستور کار است. بره زائی خارج از فصل، هورمون تراپی، نرخ بره گیری در دام عشایر حدود ۶۳ تا ۶۵ درصد است. به

بیان دیگر ۳۰ درصد دام هزینه دارد ولی تولیدی به صاحب دام نمی دهد. بره گیری با اقداماتی که سازمان امور عشایر صورت داده تا ۸۰ درصد افزایش یافته است. بهینه سازی مدیریت کوچ نیز از عواملی است که باید مورد توجه قرار گیرد. دامدارهای نمونه تعداد کمی هستند. متوسط دام عشایر ۱۱۳ راس است برخی استانها از جمله چهار محال ۵۴ راس است این تعداد جوابگو نیست، از این رو زمستان کارگری می کنند. یک راه حل برگرداندن اختیارات قبلی به عشایر است. حفاظت، بهره بردای از مرتع تحت مدیریت عشایر قبلا بهتر بود. کمتر موضوع احیاء مراتع مطرح می شود بیشتر تاکید بر زمان ورود و خروج دام است. اگر بهره برداری از گیاهان دارویی را به عشایر بدهیم در خیلی از مناطق درآمد آن از دام می تواند بیشتر باشد.

در استان تهران بخش قابل توجهی از مراتع در اختیار نهادهای دولتی است که اجاره می دهند. استان تهران به اندازه دام استان تهران، مرتع دارد، مراتع در اختیار شوراها است. دامدار نمونه از ۲۰۰ راس دام ۱۸۰ بره با متوسط وزن ۲۰ کیلوگرم تولید می کند، بخش قابل توجهی از گوشت بره به کشورهای عربی همسایه صادر می شود. به دلیل تغییر کاربری میان بندها طی ۱۵ روز کوچ با مراجع مختلف اعم از دولتی و غیر دولتی مشکل و درگیری داریم. به شرطی که از ما حمایت کنید، گوشت تهران را تامین می کنیم. فصل زمستان به آغل ها مراجعه کنید تا دامدار واقعی ببینید. در سمنان اکثر دامدارها ترک دامداری کرده اند و پروانه ها را می فروشند. بعد از سال ۶۳ دیگر مراتع ممیزی نشد. شیر را نمی دوشیم پشم را آتش می زنیم سالی ۳ تن پشم هر سال آتش می زنم (دامدار نمونه).

نرخ بره زایی ۰/۷ است اگر افزایش یابد مواجه با افزایش جمعیت دام خواهیم شد. باید متناسب با تولید مراتع باید جمعیت دام داشته باشیم. افزایش نرخ بره زایی باید توام با پرواربندی باشد. بازاریابی مسئله مهمی است. کشتارگاهها از نظر مکانی قابلیت سرویس دهی مناسب به تولید کنندگان دام را ندارند و فرصت عرضه به موقع دام به کشتارگاهها فراهم نیست. بازاریابی و صادرات دام زنده مسائل مهمی است. در کشورهای حاشیه خلیج فارس مردم به گوشت بزهای ایرانی علاقه مند هستند باید به این مسئله به صورت یک مزیت توجه کرد. پشم ۵۰۰ میلیون دلار درآمد ارزی دارد. برخی سالهای تا ۲ میلیارد دلار درآمد ارزی داشته اکنون یا آتش می زنند یا دام پشم دار به کشتار گاره می رود بعد از کشتار پوست در مرحله دباغی با سولفید سدیم آغشته و کیفیت آن افت می کند در نتیجه کیفیت فرش هم کاهش می یابد. قبلا برداشت پشم به صورت مکانیزه در کشتارگاهها مستقر کردند تا قبل از دباغی پشم چینی صورت گیرد. ۶۴ هزار تن پشم تولید می کنیم ۱۳ هزارتن کمبود داریم و از استرالیا وارد می کنیم چون قیمت کمی (۵۰۰۰ تومان) دارد، کسی پشم دامدار را نمی خرد. (هداوند خانی دامدار پشم کیلو ۲۰۰ تومان هم از ما نمی خرند).

هر کیلو کرک ایران ۱۴۰ دلار فروش می رود، ۸۰ درصد آن را عشایر تولید می کنند ولی خودشان چند سال قبل آن را کیلویی ۳۰ هزار تومان می فروختند اکنون اطلاعاتی نداریم، تمام دسترنج را دلالها می برند. عشایر کمترین اطلاعاتی در مورد عمل آوری و تبدیل به نخ و پوشاک از کرک ندارند. در طرح تحقیقات علوم دامی این کار انجام شده و به تولید محصول رسید. هر کیلو نخ کرکی ۹۰۰ دلار در بازارهای بین المللی فروش می رود باید در این زمینه سرمایه گذاری کنیم.

اجاره مرتع توسط عشایر از روستائیان به ازای هر دام ۸۰ هزار تومان تا ۱۲۰ هزار تومان است. از دیگر عوامل غیر اقتصادی کردن دام تلفات ناشی از چرای پس چر مزارع است در نمونه هایی چرای پس چر بادمجان و ذرت تا بیش از ۵۰ درصد تلفات دام اتفاق افتاده است.

اندازه گله براساس توان کارگر، علوفه، ترکیب گله از عناصر اصلی در اقتصاد گله است. سازمان جنگلها و مراتع کشور باید به سمت حمایت از اندازه اقتصادی گله سیاستگذاری کند. ۴۰۰ راس میش داشتنی اندازه مناسب است. گله را باید متناسب با علوفه مرتع کرد. ترکیب گله که چه تعداد میش، چه تعداد بره باشد، مسئله بعدی نژاد دام است، نژاد های مختلط آسیب پذیری دارد. جو های وارداتی بره اندازی دارد. کسی که دو مرتع ییلاق و قشلاق دارد عشایر است. بخش بازار که گلوگاه مرتع است. اندازه مرتع هم تابعی از اندازه گله است. باید الگوی مطلوب را تعریف کنیم. باید الگوی اقتصادی راترویج کنیم و تغییرات را بپذیریم. انداه های غیر اقتصادی از گردونه خارج می شود. اجاره کردن مرتع از جمله نظام اجاره ای است که در گذشته نیز به شکلی وجود داشته است، ولی اکنون همان اجاره کردن با دست انداز و دردسر صورت می گیرد سازمان باید وارد شود. بره گیری خارج از فصل برای مرتع مناسب نیست برای پرورار خوب است، یک دام یک بره اگر هر کیلو فقط دو هزار تومان افزایش یابد سود ده است. احیای مراتع و افزایش تولید در مراتع تخریب یافته باید جدی گرفته شود. با افزایش تولید درآمد دامدار نیز افزایش می یابد. هر یک از ارکان مشکل داشته باشد تولید کاهش می یابد.

از شیر بیشتر بهره برداری اقتصادی کرده ایم. دریافت حق علف چر توسط روستائیان با نظارت سازمان دفتر امور مراتع باشد. باید خوراک مناسب و کافی به موقع بدهیم، گوشت در بازار ۴۶ هزار تومان از دامدار ۲۵ هزار تومان خریداری می شود. شقه ۳۷ تا ۴۰ هزار تومان است. مسئله نرخ خرید از دامدار و فروش به بازار را حل کنید. ۱۵ هزار تومان پولی که به دلال می رسد باید کاهش داد. دوماه تا دوماه نیم شیردوشی می کنیم، کارگاه لبنیات داریم، اقتصادی هم است. ۸ کارگر شیر دوش داریم انواع لبنیات تولید می کنیم. سرانه در آمد هر راس دام از شیر ۱۰۰ هزار تومان است. هزینه سرانه هر راس دام برا تولید شیر ۲۰ هزار تومان در نژاد دورگه سنگسری و فشمی بوده است.

، صفات اقتصادی دام متعدد است مهمترین آن بره زائی، سرعت رشد، پشم، تلفات، مهمتر از همه ضریب تبدیل دام است. دو طرح ده ساله اصلاح نژاد قوچ در کشور شروع شد از سال ۷۰-۷۱ با هدف خلوص سازی، اکنون در استان زنجان دام اصلاح شده ای که در سیستم بسته اقتصادی است موجود است. سامانه های مختلف اصلاح نژادی داریم. بعد از اصلاح نژاد بره زایی بیش از یک است ۱.۱ حد اقل آن است. ۷۱۶ هزار گوسفند و ۱۰۲ هزار بز در استان است. ۶۵ تا ۷۰ درصد دام استان افشاری است. بیشترین تمرکز پرورش دام در استان زنجان گوسفند است. ۴ فاکتور مدیریت در بهره وری شامل: فاکتورهای اصلی مدیریت تغذیه، مدیریت پرورشی، مدیریت بهداشتی و مدیریت تولید مثلی. در مدیریت پرورشی در پی سه زایش در دو سال هستیم، زمان بره گیری از سه ماه ونیم به دو ماه و نیم کاهش یافته است. بلوغ جنسی را از ۱۸ ماهگی به ۹ ماهگی رسیده است کورال بندی در واحدهای صنعتی داریم. داخل کورال نگهداری می کنیم. در کورال بندی مدیریتهای مختلف بهتر عملیاتی می شود. در مدیریت صنعتی در توزیع علوفه و تغذیه در پی مکانیزه کردن هستیم. اگر دام اصلاح شده با ۹۳ درصد خون افشاری استفاده شود. متوسط بره زایی ۲.۴ تا ۳.۲ است. ۳۰ درصد سرعت رشد دام بهبود یافته است. ضریب تبدیل غذایی نسبت به دام بومی که ۱۲ کیلو به یک کیلو است در دام اصلاح شده ۶ کیلو است به یک کیلو است. کیفیت و کمیت پشم بهبود یافته است. در استان دام مازاد نداریم. این الگو برای سیستم نیمه بسته و بسته تعریف شده و مناسب مرتع نیست.

بره زائی، بره گیری باید متفاوت دیده شود. هر یک تحت تاثیر عوامل مختلفی است. کیلوگرم بره گرفته شده از میش شاخص مهم ارزیابی گله داشتنی است. ۱۶ دستور العمل فنی داریم. اگر اجرا شود، بدون هیچ تغییر در شرایط موجود به همین دامها

می‌توانیم به یک برسیم. ۹۸ درصد از تلقیح بره گیری کردیم. استارتر، هورمون تراپی داخل فصل، زمان بندی جفت گیری و مراقبت و بهداشت.

یکی از اصلی ترین عوامل کاهنده بره گیری وجود دائمی دام نر در گله است. زمان بندی جفت گیری مهم است. در شرایط حضور دائم قوچ در گله از خرداد جفت گیری شروع می‌شود در زمانی که تخمدان شروع به فعالیت کرده، فولیکول کوچکی ایجادو جفت گیری شروع می‌شود و در همان شرایط دام آبستن می‌شود جسم زردی تشکیل می‌شود که نمی‌تواند پشتیبانی کند. در نتیجه تلفات افزایش می‌یابد

در اقتصادی کردن مسئله اصلی هزینه‌ها است. دام را نباید فراموش کرد کارآیی دام سبک متفاوت است. در مرتع نباید به سراغ گوسفند سنگین برویم، گوسفندسبک که بره زیادی تولید کند مناسب است. افزایش نرخ بره گیری مورد توجه قرار گیرد. بره نباید در مرتع برود شاخص جمعیت در مرتع باید جمعیت مولد باشد. باید بره در زنجیره تولید خارج از مرتع برود. در افزایش بازده دام پرواری سن شروع پروار و دور پروار است. ، بهتر است پروار از دوماهگی با مصرف استارتر آغاز و ۵ تا ۶ ماهگی انتهای دوره پروار و ورود به کشتار باشد. قبل از اینکه افزایش چربی و خراب شدن گوشت را به دنبال داشته باشد. ضریب تبدیل ۵ کیلوگرم در سیستم پروار بدست آمده است.

توسعه صادرات گوشت که از مزیت‌های تولید دام سبک است، و بازار بهتری در خارج دارد به نفع دامدار است که خارج شود. در مورد الیاف بهترین تولید کنندگان داریم. بهترین بز راینی و مرغز را داریم. افزایش ظرفیت و تراکم را ببینیم. برای سرمایه گذاری هر محصول باید بازار آن را ببینیم. آنچه به پوشاک مربوط می‌شود نمی‌توانیم بازار را در اختیار بگیریم به دلیل محدودیت های تبلیغ لباس. بهترین بازار برای پشم گوسفند ایرانی فرش ایرانی است.

اقتصادی کردن فعالیت‌های وابسته به مرتع نیازمند سیاستگذاری‌هایی است که آن هم نیازمند تغییر رویکردها است. سیاستگذاری تولید، بازار و صادرات هریک در جایگاه‌های جداگانه از یکدیگر صورت می‌گیرد. باید تولید کننده در کل مسیر حضور داشته باشد.

جمع بندی نظرات مطرح شده توسط شرکت کنندگان در جلسه در خصوص دستور جلسه:

تولیدات مرتبط با دام شامل گوشت، پشم و مو، لبنیات ، دنبه (صادر می‌شود)

در زمینه افزایش تولید و بهره‌وری دام در نظام عشایری راه‌ها و پیشنهادات به شرح زیر مطرح گردید:

اندازه گله:

گله‌های با تعداد ۴۵۰ تا ۵۰۰ راس از نظر کاهش سرانه هزینه دام اقتصادی تر است.

نرخ بره گیری:

میانگین نرخ بره گیری در جامعه گله دار عشایر کمتر از ۷۰ درصد است و در دامداران دارای اندازه اقتصادی گله بیش از ۹۰ درصد است.

افزایش نرخ بره گیری باید با اصلاح فرایند انجام شود. از فرایند کوچ اندازی در گله آغاز در روند مدیریت تغذیه، مدیریت زایش، مدیریت بهداشت دام پیگیری شود

کارآیی گوسفند سنگین وزن در عرصه مراتع کم است، گوسفند سبک وزن با نرخ بهره گیری بالا در شرایط تغذیه ای مرتع مناسبتر است.

بخش بازرگانی و فروش گوشت، به عنوان یکی از عوامل مهم و تاثیر گذار بر درآمد و اقتصاد دامداران عشایری است، سیاستگذاری تولید، سیاستگذاری قیمت گذاری و بازار و سیاستگذاری صادرات در سیستم های جدا و منفک از یکدیگر است. عشایر علاوه بر خسارات ناشی از بهره وری پائین در بره گیری، خسارات ناشی از تاثیر افزایش تورم بر هزینه های تولید و عدم تناسب نرخ تورم در هزینه های تولید با نرخ گوشت در بازار نیز روند نزولی در اقتصاد عشایر را در پی داشته است.

پروار بندی بره هم از نظر کاهش فشار بر مراتع و هم از نظر افزایش بهره وری یکی از ارکان مهم در اقتصادی کردن دامداری در نظام عشایر است.

افزایش نرخ بره گیری به صورت ۳ بره در ۲ سال و یا افزایش دوقلو زایی در شرایطی که پروار بره خارخ از مرتع مورد توجه قرار گیرد صحیح است در غیر این صورت در مرتع یک گوسفند و یک بره مناسب است.

موضوع هزینه اجاره مرتع توسط عشایر از روستائیان از مسائلی است که باید بررسی و سا ماندهی شود

دستور جلسه آینده:

ارائه گزارش اجرای طرح پرواربندی مجری طرح پرواربندی عشایر (به دلیل عدم حضور آقای دکتر صادقی پناه این دستور جلسه در ج پانزدهم مطرح نشد)

پروار بندی بره ها در سامانه غیر مرتعی چگونه قابل اجرا و توسعه است.